

є істотним недоліком доктрини, що вимагає якнайшвидшого усунення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематиці визначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону та визначених превентивних антикорупційних механізмів приділяли увагу у своїх доробках такі вчені як Л. Р. Біла-Тіунова, С. В. Ківалов, Т. О. Коломоець, В. К. Колпаков, Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко, М. І. Хавронюк, О. П. Хамходера та ін. Але посадові особи юридичних осіб публічного права як суб'єкти, на яких поширюється дія Закону, зокрема поняття, ознаки та критерії виокремлення, досліджувалися фрагментарно, здебільшого щодо застосування до них окремих превентивних антикорупційних механізмів. Окрім того, існуючі напрацювання не враховують останніх законодавчих змін.

Постановка завдання. У зв'язку з цим, метою статті є теоретичний та практичний аналіз визначення в антикорупційному законодавстві посадових осіб юридичних осіб публічного права¹ з урахуванням законодавчих змін.

Виклад основного матеріалу. Першочергово слід зазначити, що поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» використовувалося з первинної редакції Закону, головним чином, з метою позначення суб'єктів, на яких поширюється дія Закону, а саме посадові особи юридичних осіб публічного права, які не зазначені у п. 1 ч. 1 цієї статті, є особами, які для цілей цього Закону прирівнювались до осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (пп. «а» п. 2 ч. 1 ст. 3 Закону [4]). Змістовна спрямованість та призначення цього поняття у законодавстві про запобігання корупції не змінилося і до теперішнього часу.

¹ Оразу зауважимо, що проблематика віднесення юридичних осіб до юридичних осіб публічного права та їх розмежування з юридичними особами приватного права (у т.ч. передбачених п. 3 ч. 1 ст. 3 та п. 2 ч. 2 ст. 62 Закону України «Про запобігання корупції» [2]) не є метою цієї статті.

Поряд з цим, офіційного визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права», його ознак, критеріїв віднесення до посадових осіб окремих працівників юридичних осіб публічного права або хоча б примірного переліку Закон не містив. Відсутнім визначення цього поняття було і в інших законодавчих актах, що, безперечно, відносило його до оціночних понять та неминуче ускладнювало правозастосовну практику. Заповнювалась ця прогалина Закону передусім доктринальними розробками та правозастосовною практикою (здебільшого, судовою практикою та роз'ясненнями НАЗК).

У науково-практичній літературі визначати належність працівників юридичних осіб публічного права до посадових осіб пропонувалось за допомогою таких понять як «адміністративно-господарські» та «організаційно-розпорядчі» повноваження (функції, обов'язки) [5, с. 90; 6, с. 50]. При цьому, «адміністративно-господарськими» визначались обов'язки з управління або розпорядження державним, колективним чи комунальним майном (установлення порядку його зберігання, переробки, реалізації, забезпечення контролю за цими операціями тощо), а «організаційно-розпорядчими» – обов'язки по здійсненню керівництва галуззю промисловості, трудовим колективом, ділянкою роботи, виробничою діяльністю окремих працівників на підприємствах, в установах чи організаціях [5, с. 102]. У свою чергу, в науково-практичному коментарі за загальною редакцією Т.О. Коломоець та В. К. Колпакова слушно зверталась увага на те, що під час визначення посадових осіб державних чи комунальних підприємств потрібно враховувати також положення Господарського кодексу України, відповідно до ч. 3 ст. 65 якого керівник підприємства, головний бухгалтер, члени наглядової ради (у разі її утворення), виконавчого органу й інших

ного права» доктринальними розробками та інтерпретаційною діяльністю спеціально уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції було упорядковано правозастосовну практику дії превентивних антикорупційних механізмів, передбачених Законом. Звісно, існуючий стан не був ідеальним, оскільки в результаті цього непоодинокими були випадки допущення помилок, як щодо зарахування, так і щодо виключення окремих працівників юридичних осіб публічного права з числа посадових осіб. Це, а також необхідність заповнення прогалини в антикорупційному законодавстві цілком ймовірно й зумовило законодавчого схвалення його офіційного визначення.

Відповідно до абз. 9 ч. 1 ст. 1 Закону посадова особа юридичної особи публічного права – голова та член наглядової ради, ради директорів, виконавчого органу, комісії з припинення (комісії з реорганізації, ліквідаційної комісії), ліквідатор, керівник, заступник керівника, головний бухгалтер, корпоративний секретар такої юридичної особи публічного права, а також особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу, та її заступники, голова та члени іншого органу управління юридичної особи (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом юридичної особи публічного права [2].

Аналіз змісту цього поняття першочергово свідчить про його універсальність, тобто спрямованість на охоплення максимальної кількості юридичних осіб публічного права. Підтвердженням цього є, наприклад, «особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу», «голова та члени іншого органу управління юридичної особи (крім консультативного)». З огляду на те, юридичні особи публічного права можуть утворюватися багатьма суб'єктами в різних організаційно-правових формах, що обумовлено особливостями зако-

нодавчого регулювання², метою та призначенням, їм притаманні нерідко індивідуальні особливості внутрішньої структури та склад керівних органів, а також специфічні повноваження та способи їх реалізації, така «універсалізація» поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» є не тільки допустимою, а й необхідною мірою.

Також слід зазначити, що перелік посад, які для цілей Закону є посадовими особами юридичних осіб публічного права є вичерпним та не підлягає розширювальному тлумаченню. При цьому, окремі із зазначених посад сформульовані узагальнено, як наприклад голови та члени іншого органу управління юридичної особи (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом юридичної особи публічного права. Але, визначені у цьому випадку критерії (зокрема, належність до органів управління, відсутність консультативного призначення) суттєво спрощує віднесення працівників юридичних осіб публічного права до посадових осіб.

Визначальним є те, що у цьому визначенні до посадових осіб юридичних осіб публічного права законодавець вирішив відносити виключно працівників, які займають керівні посади або посади в керівних органах в юридичних особах публічного права, намагаючись виключити з переліку посадових осіб юридичних осіб

² В законодавстві можуть встановлюватися конкретні організаційно-правові форми для утворення юридичних осіб публічного права відповідного призначення. Наприклад, заклад вищої освіти як суб'єкт господарювання може діяти в одному із таких статусів: бюджетна установа; неприбутковий заклад вищої освіти; прибутковий заклад вищої освіти (ч. 1 ст. 27 Закону України «Про вищу освіту»); заклади охорони здоров'я державної власності можуть утворюватися та функціонувати як державні некомерційні підприємства або державні установи (ч. 12 ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»), а комунальної власності – як комунальні некомерційні підприємства або комунальні установи (ч. 13 ст. 16 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»).

публічного права керівників структурних підрозділів (крім головного бухгалтера). Ймовірно, залишення головного бухгалтера у переліку посадових осіб юридичних осіб публічного права обумовлено специфікою покладених на нього обов'язків, зокрема забезпечення бухгалтерського обліку, але при цьому залишається незрозумілими підстави виключення з цього переліку керівників юридичної служби, служби управління персоналом, внутрішнього аудиту тощо, завдання та функції яких є не менш важливими.

У контексті цього наступною рисою досліджуваного поняття є одночасне використання двох способів встановлення кола посадових осіб юридичних осіб публічного права. Перший полягає у прямому зазначенні посад, перебуваючи на якій працівник є посадовою особою, зокрема керівник, заступник керівника³, головний

³ НАЗК у своїх роз'ясненнях звертає увагу на те, що під формулюванням «заступник керівника» слід розуміти осіб, які обіймають штатні посади заступників керівників, а у разі відсутності таких посад – осіб, які виконують (можуть виконувати) посадові обов'язки керівника на час його відпустки, хвороби, відсутності, звільнення та/або здійснюють повноваження з керування (управління) юридичною особою публічного права або забезпечення її діяльності. Стосовно цього необхідно звернути увагу на те, що фактично на будь-якого працівника юридичної особи публічного права, у т.ч. такого, що не вважається посадовою особою, може бути покладено виконання обов'язків його керівника (наприклад, у разі відсутності заступників та невеликої штатної чисельності). У зв'язку з цим, під час виконання обов'язків керівника такий працівник юридичної особи публічного права вважатиметься також посадовою особою та на нього поширюватиметься дія положень Закону. Це може бути будь-який орган управління юридичної особи, який уповноважений приймати рішення щодо її функціонування та діяльності. У роз'ясненнях НАЗК наводить приклад членів вченої ради закладу вищої освіти, які вважаються посадовими особами, оскільки вчена рада є органом управління закладу вищої освіти (абз. 9 ч. 1 ст. 1 Закону, ч. 1 ст. 36 Закону України «Про вищу освіту»). У такому випадку до посадових осіб закладів фахової передвищої освіти належать члени педагогічної ради, яка є органом управління закладу фахової передвищої освіти (ч. 1 ст. 37 Закону України «Про фахову передвищу освіту»), члени педагогічної ради, яка є органом управління закладу загальної середньої освіти (ч. 1 ст. 36, ч. 1 ст. 40 Закону України «Про повну загальну середню освіту»).

бухгалтер тощо. Другий – у визначенні умов, за наявності яких працівник юридичної особи публічного права вважається посадовою особою, зокрема особа, яка здійснює повноваження одноосібного виконавчого органу або його заступник; голова та члени іншого органу управління юридичної особи (крім консультативного), якщо утворення такого органу передбачено законом або статутом юридичної особи публічного права. Причому превалює перший, із виокремлених способів, оскільки у аналізованому понятті переважає кількість прямих вказівок на конкретні посади в юридичних особах публічного права.

Важливим у контексті з'ясування впливу законодавчого визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» є визначення особливостей його дії під час відновлення компанії декларування за 2021–2022 роки та у відносинах щодо притягнення до юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Стосовно дії під час відновлення компанії декларування за 2021–2022 роки слід зазначити, що йдеться про ситуації, за яких до 12.10.2023 працівник юридичної особи публічного права вважався посадовою особою, і відповідно на нього поширювався обов'язок щодо подання декларацій, а після внесення змін посадовою особою вже не вважається.

НАЗК з цього приводу однозначно вказує, що ні, подавати декларації не потрібно, адже у цих випадках особа втрачає статус суб'єкта декларування і вимоги фінансового контролю більше не поширюються на неї [11, с. 54–55]. При цьому ігнорується те, що станом на момент необхідності подання декларацій за 2021–2022 роки ці особи вважались суб'єктами декларування, і відповідно до повинні були цей обов'язок виконати за звичайних умов, але через зупинення декларування, виконання

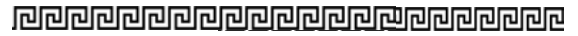
ними цього обов'язку було лише відтерміновано, перенесено на більш пізній строк. У зв'язку з цим, фактичне звільнення працівників юридичних осіб публічного права, які вже не вважаються посадовими особами, від подання декларацій виглядає спірним, що не спростовується приведеними НАЗК прикладами⁴.

Водночас, така позиція НАЗК є суперечливою й з огляду на неоднакове ставлення до працівників юридичних осіб публічного права, які вже не вважаються їх посадовими особами, але подали декларації до 12.10.2023 за 2021–2022 роки та, які не подавали їх. Річ у тім, що у період зупинення обов'язку щодо подання декларацій у суб'єктів декларування залишалось право на їх подання у добровільному порядку (статистичні дані свідчать, що окремі посадові особи юридичних осіб публічного права подавали декларації за 2021–2022 роки у добровільному порядку [12]), але з урахуванням

позиції НАЗК могли цього не робити після відновлення компанії декларування. Видається, що забезпечення рівності таких працівників юридичних осіб публічного права та недопущення дискримінації можливо шляхом заборони здійснення контролю та проведення перевірок декларацій працівників юридичних осіб публічного права, які вже не вважаються їх посадовими особами. Також допустимим та ефективним способом унеможливлення неоднакового ставлення до працівників юридичних осіб публічного права, які після 12.10.2023 не вважаються їх посадовими особами, є видалення, за їх письмовою заявою до НАЗК, декларацій, поданих за 2021–2022 роки, з публічної частини Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Стосовно притягнення до юридичної відповідальності працівників юридичних осіб публічного права, які на момент вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією вважались посадовими особами, але після цього, зокрема, під час притягнення до юридичної відповідальності вже не є посадовими особами, необхідно врахувати наступне. Аналіз положень Кодексу України про адміністративні правопорушення [13] та Кримінального кодексу України [14], якими встановлено відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією, стосовно визначення їх суб'єктів свідчить про використання у примітках до них бланкетних норм, які відсилають до відповідних положень Закону. При цьому, за загальним правилом, особа повинна бути суб'єктом правопорушення, пов'язаного з корупцією на момент його вчинення. Проте, з урахуванням положень ч. 1 ст. 58 Конституції України, згідно з яким закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи [15], виключення працівника юридичної

⁴ Додатково, обґрунтовуючи свою позицію Національне агентство з питань запобігання корупції наводить два приклади. Перший стосується помічників суддів, які з 18.10.2019 по 23.10.2020 вважались суб'єктами декларування. У зв'язку з набранням чинності 24.10.2020 Законом України, відповідно до якого їх вилучено з числа таких суб'єктів, НАЗК вважає, що помічники суддів, а також особи, які звільнилися з цієї посади, не зобов'язані подавати декларації будь-якого виду. Другий – керівників, заступників керівників самостійних структурних підрозділів, філій, інших працівників юридичних осіб публічного права, які мають повноваження здійснювати організаційно-розпорядчі чи адміністративно-господарські функції, які були суб'єктами декларування до 11.10.2023 включно. У зв'язку з набранням чинності Законом № 3384-IX, НАЗК вважає, що їхні посади вилучено з числа суб'єктів декларування, тому такі особи не зобов'язані подавати декларації будь-якого виду (у т. ч. декларації при звільненні, щорічні декларації за 2021, 2022, 2023 роки). Але, очевидно, що ці приклади є різнопорядковими, якщо перший – сформульовано за звичайних умов законодавчих змін системи суб'єктів, на яких поширюється дія Закону, у т.ч. обов'язок декларування, застосування яких до регулювання відповідних суспільних відносин є лінійним, то другий – надзвичайних умов, за яких обов'язковість декларування було не скасовано, а лише відтерміновано (зокрема, положеннями Закону України від 08.07.2022 № 2381-IX – протягом дев'яноста календарних днів з дня припинення чи скасування воєнного стану).

особи публічного права із складу його посадових осіб унеможливує притягнення до відповідальності.

Висновки. У підсумку необхідно зазначити, що доповнення чинного антикорупційного законодавства офіційним визначенням поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» є необхідним та спрямовується на його змістовне удосконалення та правозастосовну практику, оскільки використовується для визначення сфери дії Закону в цілому та окремих превентивних антикорупційних механізмів зокрема. Встановлено, що офіційне визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» використовується виключно для цілей Закону, є універсальним (спрямовується на охоплення максимальної кількості юридичних осіб публічного права з урахуванням притаманних їм особливостей) та вичерпним (містить виключний перелік посад, які віднесено до посадових осіб).

З'ясовано, що до посадових осіб юридичних осіб публічного права віднесено насамперед працівників, які займають керівні посади або посади в керівник органах в юридичних особах публічного права, та одного з керівників структурного підрозділу юридичної особи публічного права – головного бухгалтера. Акцентовано увагу на відсутності послідовності у віднесенні до посадових осіб юридичних осіб публічного права керівників інших структурних підрозділів.

Виокремлено та охарактеризовано два способи встановлення кола посадових осіб юридичних осіб публічного права: перший – у прямому зазначенні посад, перебуваючи на яких працівник є посадовою особою; другий – у визначенні умов, за наявності яких працівник юридичної особи публічного права вважається посадовою особою. Охарактеризовано вплив офіційного визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» під час відновлення ком-

панії декларування за 2021–2022 роки та у відносинах щодо притягнення до юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Перспективними напрямами подальших досліджень посадових осіб юридичних осіб публічного права є аналіз посад, яких віднесено до посадових осіб юридичних осіб публічного права, зокрема щодо охоплення усіх керівних посад в юридичних особах публічного права, доцільності їх визнання посадовими особами та необхідності їх звуження чи розширення, а також характеристика превентивних антикорупційних механізмів, що поширюються на посадових осіб юридичних осіб публічного права, та визначення особливостей механізму їх дії.

Стаття присвячена дослідженню поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» в антикорупційному законодавстві з урахуванням законодавчих змін.

Охарактеризовано стан законодавчого регулювання та правозастосовної практики поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» до появи офіційного визначення. З'ясовано, що ця прогалина антикорупційного законодавства заповнювалась правовою доктриною та інтерпретаційною діяльністю судів та НАЗК. Визначення належності працівників юридичних осіб публічного права до посадових осіб здійснювалось через обсяг та характер покладених на них адміністративно-господарських та організаційно-розпорядчих повноважень (функцій, обов'язків). Акцентується увага на тому, що за майже 9-ти річний строк чинності Закону України «Про запобігання корупції» вирішення питань віднесення працівників юридичних осіб публічного права до посадових осіб набуло усталеної правозастосовної практики, але все одно остаточної відмови від «ручного» режиму так і не відбулося.

Проаналізовано офіційне визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права». Обґрунтовано, що офіційне визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» використовується виключно для цілей Закону, є універсальним (спрямовується на охоплення максимальної кількості юридичних осіб публічного права з урахуванням притаманних їм особливостей) та вичерпним (містить виключний перелік посад, які віднесено до посадових осіб). З'ясовано, що до посадових осіб юридичних осіб публічного права віднесено насамперед працівників, які займають керівні посади або посади в керівних органах в юридичних особах публічного права, та одного з керівників структурного підрозділу юридичної особи публічного права – головного бухгалтера. Акцентовано увагу на відсутності послідовності у віднесенні до посадових осіб юридичних осіб публічного права керівників інших структурних підрозділів. Виокремлено та охарактеризовано два способи встановлення кола посадових осіб юридичних осіб публічного права: перший – у прямому зазначенні посад, перебуваючи на яких працівник є посадовою особою; другий – у визначенні умов, за наявності яких працівник юридичної особи публічного права вважається посадовою особою.

Охарактеризовано вплив офіційного визначення поняття «посадова особа юридичної особи публічного права» під час відновлення компанії декларування за 2021-2022 роки та у відносинах щодо притягнення до юридичної відповідальності за правопорушення, пов'язані з корупцією.

Визначено перспективні напрями подальших наукових досліджень.

Ключові слова: посадова особа юридичної особи публічного права, публічна служба, публічний служ-

бовець, превентивні антикорупційні механізми, інструменти публічного адміністрування, обмеження щодо одержання подарунків, конфлікт інтересів, правила етичної поведінки, декларування.

Nehara R., Danylenko-Nehara Yu. Official of a legal entity under public law in anti-corruption legislation: theoretical and practical analysis of legislative changes

The article is devoted to the study of the concept of “official of a legal entity under public law” in anti-corruption legislation, taking into account legislative changes.

The state of legislative regulation and law enforcement practice of the concept of “official of a legal entity under public law” before the appearance of an official definition is described. It is found that this gap in anti-corruption legislation was filled by legal doctrine and interpretative activities of courts and the NACP. The determination of whether employees of legal entities under public law are officials was carried out based on the scope and nature of the administrative, economic and organizational and managerial powers (functions, responsibilities) assigned to them. Attention is focused on the fact that over the almost 9-year period of validity of the Law of Ukraine “On Prevention of Corruption”, resolving issues of classifying employees of legal entities under public law as officials has become an established law enforcement practice, but still, the final rejection of the “manual” regime has not occurred.

The official definition of the concept of “official of a legal entity under public law” is analyzed. It is substantiated that the official definition of the concept of “official of a legal entity under public law” is used exclusively for the purposes of the Law, is universal (aimed at cov-

ering the maximum number of legal entities under public law, taking into account their inherent features) and exhaustive (contains an exclusive list of positions that are attributed to officials). It is found that officials of legal entities under public law include primarily employees who hold managerial positions or positions in the management bodies of legal entities under public law, and one of the heads of a structural unit of a legal entity under public law – the chief accountant. Attention is focused on the lack of consistency in the attribution of heads of other structural units to officials of legal entities under public law. Two methods of establishing the circle of officials of legal entities under public law are identified and characterized: the first is in the direct indication of the positions in which an employee is an official; the second is in determining the conditions under which an employee of a legal entity under public law is considered an official.

The impact of the official definition of the concept of “official of a legal entity under public law” during the renewal of the declaration company for 2021-2022 and in relations with bringing to legal liability for offenses related to corruption is characterized.

Promising directions for further scientific research are identified.

Key words: official of a legal entity under public law, public service, public servant, preventive anti-corruption mechanisms, public administration tools, restrictions on receiving gifts, conflict of interest, rules of ethical conduct, declaration.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану: Закон України від 20.09.2023 № 3384-IX. Дата оновлення: 20.09.2023.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3384-20#Text> (дата звернення 01.12.2024).

2. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Дата оновлення: 08.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#top> (дата звернення 01.12.2024).

3. Закон про відновлення декларавання скорочує кількість декларантів на 50 тисяч – НАЗК звернулось до Президента з пропозиціями змін. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/zakon-pro-vidnovlennya-deklaruvannya-skorochuye-kilkist-deklarantiv-na-50-tysyach-nazk-zvernulos-do-prezydenta-z-propozytsiyamy-zmin/> (дата звернення 01.12.2024).

4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. Дата оновлення: 14.10.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/ed20141014#top> (дата звернення 01.12.2024).

5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / Наук. ред. Хавронюк М.І. Київ: Ваіме, 2018. 472 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/3/e/376786.pdf> (дата звернення: 01.12.2024).

6. Науково-практичний коментар Закону України «Про запобігання корупції» / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 588 с. URL: <http://lib.rada.gov.ua/static/about/text/1637576138689343.pdf> (дата звернення 01.12.2024).

7. Про роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 3. С. 3. URL: https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/11.08_3.pdf (дата звернення 01.12.2024) (втратило чинність).

8. Про роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю: рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 3 (із змінами і доповненнями, станом на 08.02.2019). С. 7–12. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/>

uploads/2019/04/2-1.pdf (дата звернення 01.12.2024) (втратило чинність).

9. Щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку): роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 29.12.2021 № 11. С. 26. URL: https://wiki.nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2021/12/1111_compressed.pdf (дата звернення 01.12.2024).

10. Белоусов В.О. Адміністративно-правові засади запобігання корупції у сфері охорони здоров'я людини: дис. ... д-ра філософ.: 081-Право. Київ, 2024. 216 с.

11. Роз'яснення щодо фінансової доброчесності: застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю (подання декларації, повідомлення про суттєві зміни в майновому стані, повідомлення про відкриття валютного рахунку) від 13.11.2023 № 4 (зі змінами): посібник Національного агентства з питань запобігання корупції станом на 10.01.2024. URL: <https://wiki.nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/>

Categories/de/fc/defc8acd1c0429683d0ecc13f40f58942c5a0840b29c79d1ac1ed36c bc4c44c957058448.pdf (дата звернення 01.12.2024).

12. Rodion Nehara, Kateryna Shvets, Mikhail Sidor, Anatolii Berlach, Julia Iurynets. |Public Administration in the Implementation of Preventive Anti-Corruption Mechanisms: A Case Study of Anti-Corruption Declaration in Times of Martial Law. CERIDAP: Rivista Interdisciplinare Sul Diritto Delle Amministrazioni Pubbliche. Fascicolo 3/2024. DOI: 10.13130/2723-9195/2024-4-140 (дата звернення 03.12.2024).

13. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. Дата оновлення: 25.10.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення 01.12.2024).

14. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Дата оновлення: 21.11.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 01.12.2024).

15. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%B4/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 01.12.2024).